

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ
ИҚТИСОДИЁТ
УНИВЕРСИТЕТИ**

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ**

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ БОЖХОНА
ҚЎМИТАСИ
БОЖХОНА
ИНСТИТУТИ**

**“ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИНИНГ
ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШИ ДОИРАСИДА
ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТНИ ДАВЛАТ
ТОМОНИДАН ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ”**

**мавзусида республика илмий-амалий анжумани материаллари
тўплами**

Сборник материалов научно-практической конференции на тему

**“АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА”**

Тошкент шаҳри, 2019 йил, 24 апрель

и увеличились инвестиции из Китая, что привело к дальнейшему экономическому росту. Шаг за шагом характер международной политики усложняется из-за новых правил, новых действующих лиц и новой конкуренции. Если конкуренция абсолютно свободна и направлена на процветание и развитие региона, это будет здорово, никогда не забывайте, что за всем стоит что-то другое. Будем надеяться на процветание этого мира и ждать, что будет завтра. Каким-то образом невозможно предсказать или ожидать результата инициативы, пока она еще не завершена.

*Д.Ю. Хўжамкулов, и.ф.н.
доцент,
М.Қ. Неъматова, талаба,
ТДИУ*

ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТНИ ДАВЛАТ ТОМОНИДАН ТАРТИБГА СОЛИШ ЙЎЛЛАРИ ВА КЎРИНИШЛАРИ

Ҳозирги шароитда ташқи иқтисодий фаолият бошқа ҳар қандай иқтисодий фаолият каби маълум тартиблашга муҳтождир. Турли мамлакатлар ўртасида ўзаро иқтисодий боғлиқликнинг кучайиши ва дунё бозорида рақобатнинг кескинлашуви, жаҳон иқтисодиётида трансмиллий корпорациялар ролининг ошиши, валюта курсларининг барқарор эмаслиги, тўлов балансларининг тақчиллиги, ривожланаётган мамлакатлар қарзларининг янада ўсиши ва ҳозирги замон иқтисодий муносабатлари ривожланишининг бошқа хусусиятлари уларни, нафақат, алоҳида давлатлар даражасида, балки иқтисодий ташкилотлар даражасида ҳам тартибга солиш зарурлигини белгилади.

Ташқи иқтисодий алоқаларни давлат томонидан тартибга солиш – бозор муносабатлари шаклланиши шароитида сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ислохотлар самараси ва динамикасини ошириш мақсадида мамлакат ички ва ташқи иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган, жумладан, ташқи иқтисодий мувозанатни таъминлаш, экспорт ва импорт таркибида илғор силжишларни рағбатлантириш, хорижий капитал оқимини кучайтиришга йўналтирилган ваколатли давлат ташкилотлари томонидан амалга ошириладиган қонунчилик, ижроия назорат қилиш тусидаги чора-тадбирлар тизимидир. Ўзбекистон Республикасининг «Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонунининг 17-моддасига мувофиқ Ўзбекистон

Республикасида ташқи иқтисодий фаолиятни давлат томонидан тартибга солиш қуйидаги йўллар билан амалга оширилади:

- ташқи иқтисодий фаолиятнинг қонунчилик негизини шакллантириш ва такомиллаштириш;
- валюта сиёсати орқали тартибга солиш;
- солиқлар билан тартибга солиш;
- тариф ва нотариф усуллар билан тартибга солиш;
- Ўзбекистон Республикасининг иқтисодий манфаатлари ҳимоя этилиши учун махсус, компенсацион ва демпингга қарши чораларни қўллаш;

- ташқи савдо фаолиятини амалга ошириш тартибини белгилаш, шу жумладан, миқдорий чекловлар ўрнатиш ҳамда товарларнинг айрим турлари экспорт ва импорт қилиниши устидан давлат монополиясини ўрнатиш;

- қурол-яроғлар, ҳарбий техника, икки хил мақсадда ишлатилиши мумкин бўлган товарлар ва технологияларга нибатан экспорт назоратини ўрнатиш;

- олиб кириладиган ва олиб чиқиладиган товарларни сертификатлаш;

- техникавий, фармакология, санитария, ветеринария, фитосанитария, экология стандартлари ва талабларини белгилаш;

- ташқи иқтисодий фаолият субъектлари учун имтиёзлар бериш.

Ташқи иқтисодий фаолиятни давлат томонидан тартибга солиш давлат ташкилотлари томонидан чора-тадбирлар мажмуасини ишлаб чиқиш ва унинг бажарилишини таъминлаш жараёнини ўзида акс эттиради. Бу чора-тадбирлар мамлакатнинг халқаро ихтисослашувдаги иштирокидан келадиган фойдани олиш, жаҳон хўжалигидаги даврий пасайишларнинг таъсирини йўқотиш ёки камайтириш, шунингдек, валюта курсларининг тебраниши ва жаҳон иқтисодиётидаги бошқа салбий ҳодисаларнинг ички иқтисодиётга таъсирини пасайтиришга ёки йўқотишга, дунё бозорида миллий ишлаб чиқариш мавқеини мустаҳкамлашга йўналтирилган. Бошқача айтганда, давлат томонидан тартиблаш ҳар бир мамлакат ташқи иқтисодий сиёсатининг асосий вазифасини, яъни миллий иқтисодиётни самарали ривожланиши учун қулай ташқи шароит яратишни кўзда тутувчи чора-тадбирларни амалга оширишдир.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон ташқи иқтисодий фаолиятини бошқариш қуйидаги ташкилотлар орқали амалга оширилади:

– Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Мажлис ва Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон ташқи иқтисодий фаолиятининг ривожланиш стратегиясини аниқлайди, унинг меъёрий базасини ишлаб чиқади ва халқаро иқтисодий муносабатларнинг барча иштирокчилари ҳаракатига умумий раҳбарликни ва улар устидан назоратни амалга оширади;

– Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги:

– ягона ташқи иқтисодий фаолиятни амалга оширишни, халқаро алоқаларнинг барча иштирокчилари, яъни давлат, ширкат, пайчилик, жамоат, хусусий ташкилотлар фаолиятини назорат қилишни таъминлайди;

– ташқи иқтисодий фаолиятни тартибга солишнинг давлат усуллари ишлаб чиқади ва қўллайди (божхона тарифлари, экспорт квоталари, ташқи иқтисодий фаолият билан шуғулланишга рухсатнома ва бошқалар);

– вазирликка тақдим этилган рўйхатга мос келувчи маҳсулотлар бўйича экспорт-импорт операцияларни ўтказди;

– ташқи иқтисодий фаолият субъектлари томонидан тузиладиган ташқи иқтисодий шартнома ва келишувларни текширишни амалга оширади.

Давлат божхона қўмитаси божхона масалалари бўйича меъёрий ҳужжатларни ишлаб чиқади ва уларнинг бажарилиши устидан назоратни амалга оширади. Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий алоқаларини тартибга солиш икки томонлама ҳукумат келишувлари ҳамда қонун ҳужжатлари асосида амалга оширилади. Ўзбекистон Республикасида ташқи иқтисодий фаолиятни давлат томонидан тартибга солиш иқтисодий (тарифли) ва маъмурий (нотариф) усуллар ёрдамида амалга оширилади⁴⁷.

Бозор иқтисодиёти шароитида ташқи иқтисодий алоқаларнинг асосий иштирокчилари мулкчиликнинг турли кўринишларидаги корхона ва ташкилотлар бўлиб қолади. Улар «Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги республика қонунига мувофиқ хорижий шериклар билан экспорт-импорт, сармоявий ва бошқа битимларни тузишда маълум ҳуқуқларга эгадирлар.

⁴⁷ Назарова Г.Г. Халқаро иқтисодий муносабатлар. – Т.: ТДИУ, 2005 йил. 16-бет.